

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/150/2006

OBCOKRAJOWCY PRACUJĄCY W POLSCE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK 2006

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2006 roku

- ❑ Ponad jedna czwarta pracowników najemnych (28%) twierdzi, że w ich zakładzie pracy zdarzyło się, że pracodawca chciał zwiększyć zatrudnienie, ale nie mógł znaleźć wykwalifikowanych pracowników gotowych przyjąć proponowaną stawkę. Stosunkowo rzadko działo się tak w instytucjach sfery budżetowej i przedsiębiorstwach o własności publicznej, najczęściej – w przedsiębiorstwach prywatnych i spółkach o własności mieszanej (państwowej i prywatnej).
- ❑ Zdecydowana większość Polaków dopuszcza obecność obcokrajowców na krajowym rynku pracy. Co trzeci badany (34%) uważa, że powinno się im pozwolić na podjęcie każdej pracy, a blisko połowa (47%) wyraża zgodę na wykonywanie przez nich tylko niektórych rodzajów prac. Znacznie mniejsza liczebnie grupa (13%) sprzeciwia się zatrudnianiu cudzoziemców. Akceptacja pracowników obcego pochodzenia w Polsce systematycznie się zwiększa.
- ❑ Zdaniem 71% badanych, cudzoziemca należy przyjąć do pracy, jeżeli brak jest Polaków chętnych pracować na danym stanowisku. Odmiennego zdania jest co piąty respondent (21%).
- ❑ Dla ponad połowy ankietowanych (55%) nie ma większego znaczenia, czy w pracy mają kontakt z Polakami, czy z obcokrajowcami. Ponad jedna trzecia respondentów (37%) wolałaby pracować z Polakami, a tylko nieliczni (4%) preferują cudzoziemców. Pracownicy najemni znacznie częściej niż niepracujący twierdzą, że narodowość kolegów nie ma dla nich znaczenia.
- ❑ Wśród badanych przeważa opinia (56% wskazań), że obcokrajowcy pracujący w Polsce powinni dostawać tyle samo pieniędzy, ile otrzymują Polacy zatrudnieni na analogicznych stanowiskach. Co trzeci respondent (32%) uważa, że cudzoziemcy powinni zarabiać tyle, ile wynegocjują.

Obcokrajowcy zatrudnieni w Polsce ciągle stanowią niewielką grupę. Pracujący w Polsce legalnie to przede wszystkim właściciele lub współwłaściciele firm, członkowie zarządu, a także specjaliści, studenci i współmałżonkowie obywateli polskich. Jednak osoby pracujące legalnie stanowią wśród zatrudnionych cudzoziemców znikomą część. Badania pokazują, że obcokrajowcy pracujący w Polsce nielegalnie są zatrudnieni zwykle jako pomoc domowa, przy opiece nad dziećmi lub osobami starszymi, wykonują prace przy remontach, prace budowlane, a także sezonowe prace w rolnictwie. Wśród osób zatrudnionych nielegalnie najliczniejsi są obywatele Ukrainy¹.

Wyjazdy polskich wykwalifikowanych pracowników, którzy zostali zatrudnieni w krajach Europy Zachodniej, spowodowały w wielu branżach brak chętnych do pracy za proponowane stawki. Kryzys dotyczy niektórych zawodów i sektorów gospodarki (np. budownictwa), w których pracuje wielu obywateli innych krajów. Eksperti proponują zwiększenie możliwości legalnego zatrudnienia obcokrajowców, a także zalegalizowanie sytuacji już pracujących.

W badaniu wrześniowym² badaliśmy poziom akceptacji cudzoziemców na rynku pracy, pytaliśmy także o potencjalne korzyści z ich pracy. Podjęliśmy też próbę oszacowania skali niedoboru wykwalifikowanych pracowników.

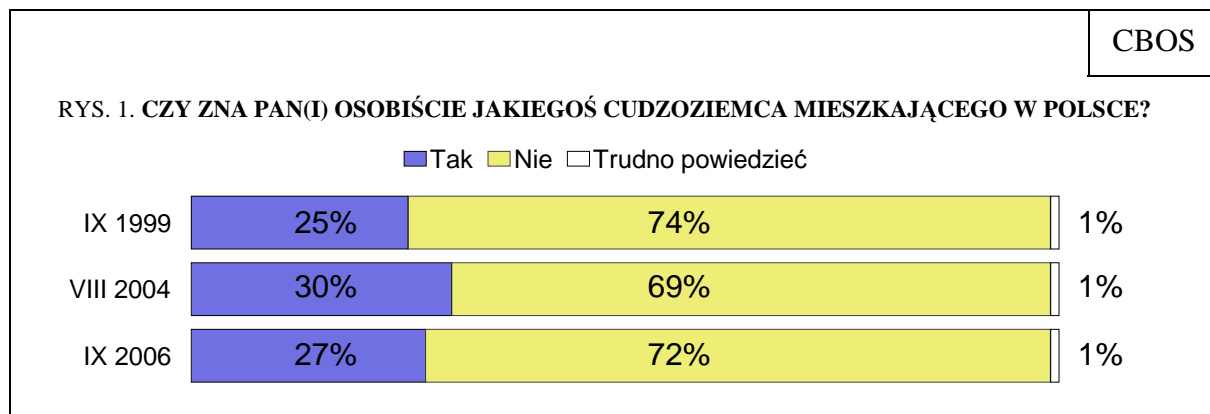
ZNAJOMOŚĆ OBCOKRAJOWCÓW

Ponad jedna czwarta ankietowanych deklaruje, że zna jakiegoś obcokrajowca mieszkającego w Polsce. Oznacza to, że w ciągu ostatnich dwóch lat minimalnie spadła liczba Polaków znających osobiście cudzoziemca. Dlaczego tak się stało? Po pierwsze, młodzi ludzie, którzy wyjechali do pracy za granicą, mogli być grupą częściej niż inni mającą takie znajomości. Po drugie, po wprowadzeniu wiz dla obywateli państw b. ZSRR zanotowano spadek liczby osób przyjeżdżających do Polski z tego obszaru.

¹ Więcej informacji na ten temat można znaleźć w raporcie Instytutu Spraw Publicznych „Migranci na rynku pracy w Polsce”, opracowanym przez Hannę Bojar, Annę Gąsior-Niemiec, Mirosława Bienieckiego i Mikołaja Pawlaka, dostępnym na <http://www.isp.org.pl/files/15564235680343222001119876573.pdf>

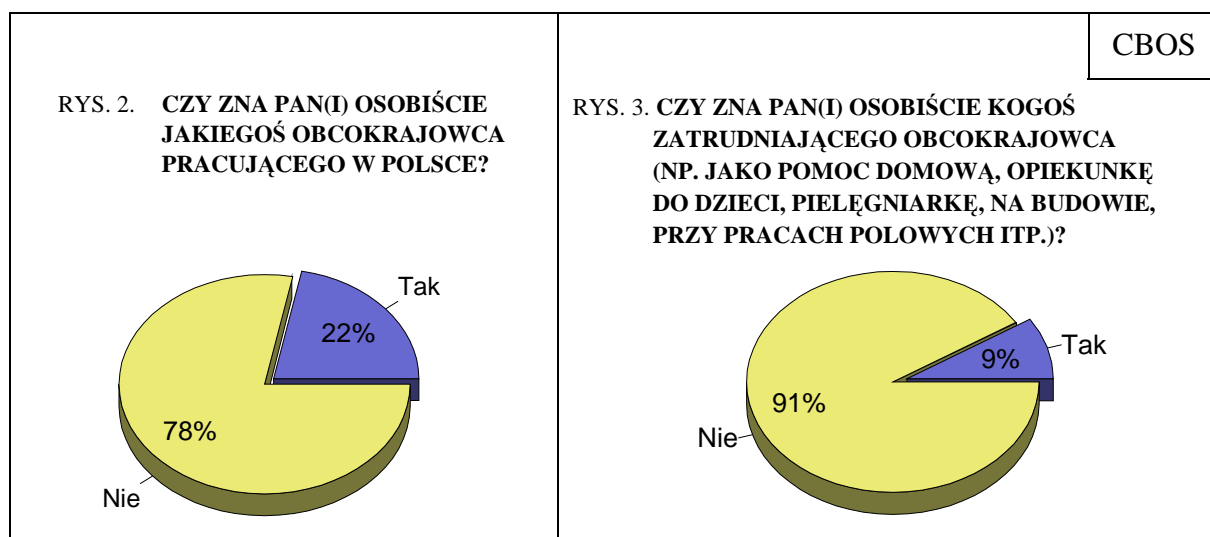
² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (196) zrealizowano w dniach 8–11 września 2006 roku na liczącej 937 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Mieszkańcy największych miast częściej niż pozostali deklarują, że znają osobiście obywatela innego kraju zamieszkałego w Polsce. Wraz z wykształceniem wyraźnie rośnie grupa badanych znających cudzoziemców. Osoby młode częściej mają takie znajomości niż ludzie w średnim wieku i starsi.

Ponad jedna piąta ankietowanych zna jakiegoś cudzoziemca pracującego w Polsce. Częściej niż inni są to respondenci z największych miast, dobrze wykształceni, młodzi, częściej też mężczyźni niż kobiety.

Co jedenasty Polak zna jakąś osobę zatrudniającą cudzoziemca, np. jako pomoc domową, opiekunkę do dzieci, pielęgniarkę, pracownika budowlanego. Osoby lepiej wykształcone i sytuowane częściej deklarują tego rodzaju znajomości – zapewne dlatego, że z pracy obcokrajowców korzystają raczej ludzie o wyższej pozycji społecznej.

Jeżeli przeanalizujemy geograficzne zróżnicowanie obecności cudzoziemców w Polsce, to zauważymy, że są oni skupieni przede wszystkim przy zachodniej i wschodniej granicy Polski (z wyjątkiem Podkarpacia). Najwięcej obcokrajowców pracujących w Polsce jest w Zachodniopomorskim, tam także oraz w Pomorskim oraz Lubelskim najwięcej osób deklaruje znajomość osób zatrudniających cudzoziemca.

Tabela 1

Województwa	Odpowiedzi badanych znających:		
	obcokrajowca mieszkającego w Polsce	obcokrajowca pracującego w Polsce	osobę zatrudniającą obcokrajowca
	w procentach		
Dolnośląskie	31	24	8
Kujawsko-pomorskie	29	25	3
Lubelskie	33	28	22
Lubuskie	36	20	13
Łódzkie	22	23	5
Małopolskie	29	20	6
Mazowieckie	29	27	11
Opolskie	21	16	14
Podkarpackie	18	12	5
Podlaskie	30	25	8
Pomorskie	24	14	18
Śląskie	21	16	4
Świętokrzyskie	17	14	0
Warmińsko-mazurskie	28	22	14
Wielkopolskie	24	24	7
Zachodniopomorskie	39	37	17

Osoby znające jakiegoś obcokrajowca pracującego w Polsce proszone były o określenie narodowości tych ludzi. Największa grupa respondentów stwierdziła, że zna pracowników pochodzących z Ukrainy (25% spośród osób, które znają cudzoziemców zatrudnionych w Polsce). Stosunkowo często wymieniano też Rosjan i Białorusinów, a także obywateli innych państw byłego ZSRR. Prawdopodobnie część badanych określiła znane sobie osoby jako Rosjan, choć pochodziły one z innych krajów b. ZSRR, przede wszystkim z Ukrainy.

Znacząca grupa respondentów (18% spośród deklarujących znajomość pracujących cudzoziemców) zna jakiegoś Niemca zatrudnionego w Polsce. Szczególnie często wymieniali ich respondenci z województwa dolnośląskiego. Prawdopodobnie są to na ogół specjaliści i kierownicy w zakładach założonych przez niemieckich inwestorów. Stosunkowo często badani deklarują też, iż znają pracujących w Polsce Brytyjczyków. Mogą oni być znani wielu

Polakom ze względu na charakter pracy – często uczą się języka angielskiego i mają szerokie kontakty wśród uczniów i studentów.

Zbliżone wielkością grupy respondentów znają kogoś z krajów arabskich, azjatyckich i afrykańskich. Rzadziej wymieniano pracowników z terenu Bałkanów (uwzględniliśmy tu też Turków), a także obywateli innych krajów Europy Środkowej.

Tabela 2

Pochodzenie cudzoziemców pracujących w Polsce (według deklaracji respondentów znających takie osoby)	Odpowiedzi	
	ogółu badanych	osób znających cudzoziemca pracującego w Polsce (N=203)
	w procentach	
Ukraina	5	25
Rosja	3	12
Białoruś	1	5
Inne kraje byłego ZSRR	2	9
Niemcy	4	18
Wielka Brytania	2	9
Inne kraje Europy Zachodniej	3	14
Kraje arabskie	2	11
Kraje azjatyckie	2	9
Kraje afrykańskie	2	7
Bałkany i kraje b. Jugosławii	1	5
Europa Środkowa (Czechy, Węgry, Słowacja)	1	3
USA	poniżej 1%	1
Inne kraje	1	6

Niektórzy respondenci wymieniali cudzoziemców pochodzących z różnych krajów

CZY W POLSCE BRAKUJE WYKWALIFIKOWANYCH PRACOWNIKÓW?

W ciągu ostatnich dwóch lat wyjechało z Polski do pracy w krajach Unii Europejskiej wielu wykwalifikowanych pracowników. Dla niektórych zakładów pracy oznacza to brak siły roboczej. Nasze badanie pokazuje, że skala tego zjawiska jest duża.

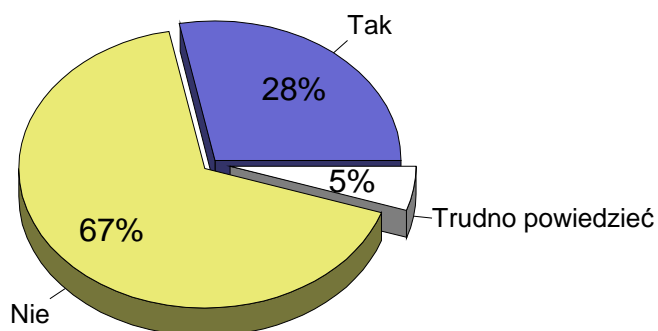
Ponad jedna czwarta pracowników najemnych twierdzi, że w ich zakładzie zdarzyła się taka sytuacja, że pracodawca chciał zwiększyć zatrudnienie, ale nie mógł znaleźć wykwalifikowanych pracowników gotowych przyjąć proponowaną stawkę. Stosunkowo rzadko działo się tak w instytucjach sfery budżetowej i przedsiębiorstwach o własności publicznej. Jednak w przedsiębiorstwach prywatnych brak wykwalifikowanej kadry nie należy do rzadkości: jedna trzecia pracowników zatrudnionych w zakładach całkowicie prywatnych i dwie piąte pracowników spółek o własności mieszanej (państwowej i prywatnej) zauważyła takie zjawiska w swoim przedsiębiorstwie.

Brak wykwalifikowanych pracowników najczęściej odczuwają firmy położone w największych metropoliach.

ODPOWIEDZI PRACOWNIKÓW NAJEMNYCH (N=346)

CBOS

RYS. 4. CZY W PANA(I) ZAKŁADZIE PRACY ZDARZYŁA SIĘ TAKA SYTUACJA, ŻE PRACODAWCA CHCIAŁ ZWIĘKSZYĆ ZATRUDNIENIE, ALE NIE MÓGŁ ZNALEŹĆ WYKWALIFIKOWANEGO PRACOWNIKA LUB PRACOWNIKÓW GOTOWYCH PRACOWAĆ ZA PROPONOWANĄ STAWKĘ?

CBOS

Czy w Pana(i) zakładzie pracy zdarzyła się taka sytuacja, że pracodawca chciał zwiększyć zatrudnienie, ale nie mógł znaleźć wykwalifikowanego pracownika lub pracowników gotowych pracować za proponowaną stawkę?

Odpowiedzi twierdzące pracowników najemnych (N=346)

Wielkość miejscowości

Wieś	29%
Miasto do 20 tys.	26%
Miasto 21-100 tys.	28%
Miasto 101-500 tys.	21%
Miasto powyżej 500 tys.	35%

Forma własności zakładu pracy

Instytucja lub zakład państwowy lub publiczny	15%
Spółka właścicieli prywatnych i państwa	40%
Zakład prywatny (poza rolnictwem)	32%

AKCEPTACJA OBCOKRAJOWCÓW NA RYNKU PRACY

Zdecydowana większość Polaków (81%) dopuszcza obecność obcokrajowców na krajowym rynku pracy, w tym jedna trzecia (34%) zgadza się na to bez żadnych ograniczeń. Znacznie mniejsza liczebnie grupa (13%) sprzeciwia się zatrudnianiu w Polsce cudzoziemców. Akceptacja pracowników obcego pochodzenia systematycznie się zwiększa: od 1992 roku niemal czterokrotnie wzrosła grupa badanych sądzących, że wszystkie zawody powinny być otwarte dla pracowników z zagranicy, natomiast znacznie zmniejszyła się liczebność respondentów opowiadających się za całkowitym zamknięciem rynku pracy.

Wraz z wykształceniem rośnie poparcie dla obcokrajowców na naszym rynku pracy – wśród badanych z wyższym wykształceniem ponad połowa sądzi, że powinni oni mieć prawo podjąć każdą pracę, bez ograniczeń. W grupach zawodowych szczególnie pozytywnie nastawieni są prywatni przedsiębiorcy. Pracownicy najemni, a więc potencjalni konkurenci obcokrajowców na rynku pracy, częściej akceptują ich aktywność zawodową w Polsce niż osoby niepracujące.

Tabela 3

Czy cudzoziemcom powinno się pozwolić na podjęcie pracy w Polsce?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	X '92	IX '99	VIII '04	IX '06
	w procentach			
Tak, powinno się im pozwolić na podjęcie każdej pracy	9	18	31	34
Tak, ale jedynie niektórych rodzajów prac	39	46	42	47
W ogóle nie powinno się im pozwalać pracować w Polsce	42	31	22	13
Trudno powiedzieć	10	5	5	6

Tabela 4

Czy cudzoziemcom powinno się pozwolić na podjęcie pracy w Polsce?	Odpowiedzi	
	ogółu respondentów	pracowników najemnych
	w procentach	
Tak, powinno się im pozwolić na podjęcie każdej pracy	34	40
Tak, ale jedynie niektórych rodzajów prac	47	48
W ogóle nie powinno się im pozwalać pracować w Polsce	13	8
Trudno powiedzieć	6	4

Znajomość z obcokrajowcem pracującym w Polsce zwiększa akceptację cudzoziemców na polskim rynku pracy. Respondenci znający obywatela innego kraju zatrudnionego w Polsce najczęściej opowiadają się za tym, aby pozwolić obcokrajowcom

na podjęcie każdej pracy. Pozostali najczęściej wyrażają przyzwolenie warunkowe – chcą, aby mogli wykonywać jedynie niektóre zawody.

Tabela 5

Czy cudzoziemcom powinno się pozwolić na podjęcie pracy w Polsce?	Odpowiedzi	
	osób znających obcokrajowca pracującego w Polsce	osób nieznających obcokrajowca pracującego w Polsce
	w procentach	
Tak, powinno się im pozwolić na podjęcie każdej pracy	50	29
Tak, ale jedynie niektórych rodzajów prac	39	49
W ogóle nie powinno się im pozwalać pracować w Polsce	9	14
Trudno powiedzieć	2	8

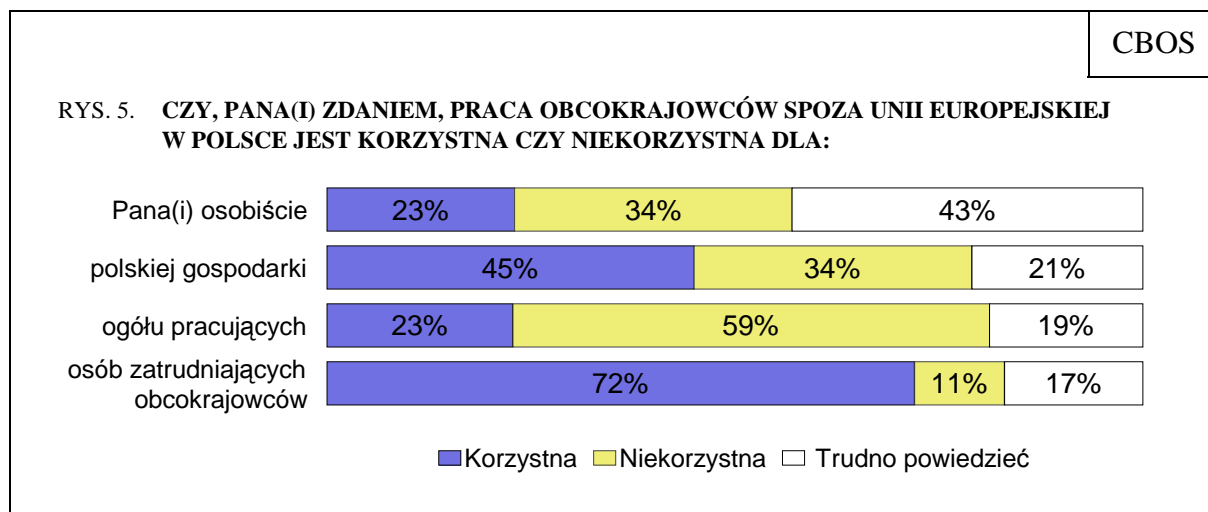
Korzyści z pracy obcokrajowców mogą być nierównomiernie rozłożone: jedni mogą mieć profity, inni – ponosić straty. Wyróżniliśmy cztery wymiary potencjalnych rezultatów zwiększonego napływu cudzoziemców do pracy i poprosiliśmy badanych o ocenę skutków w każdym z nich. Pytaliśmy o osoby spoza Unii Europejskiej, ponieważ ich sytuacja prawna jest i będzie inna niż obywateli państw UE, a stanowią one większość cudzoziemców pracujących w Polsce.

Prawie co czwarty dorosły Polak uważa napływ obcokrajowców do pracy w Polsce za zjawisko korzystne dla siebie, co trzeci – za niekorzystne. Najwięcej osób nie ma na ten temat zdania. W grupach zawodowych o korzyściach w tym kontekście najczęściej mówią członkowie kadry kierowniczej i inteligencji, natomiast o zagrożeniach – robotnicy niewykwalifikowani i bezrobotni.

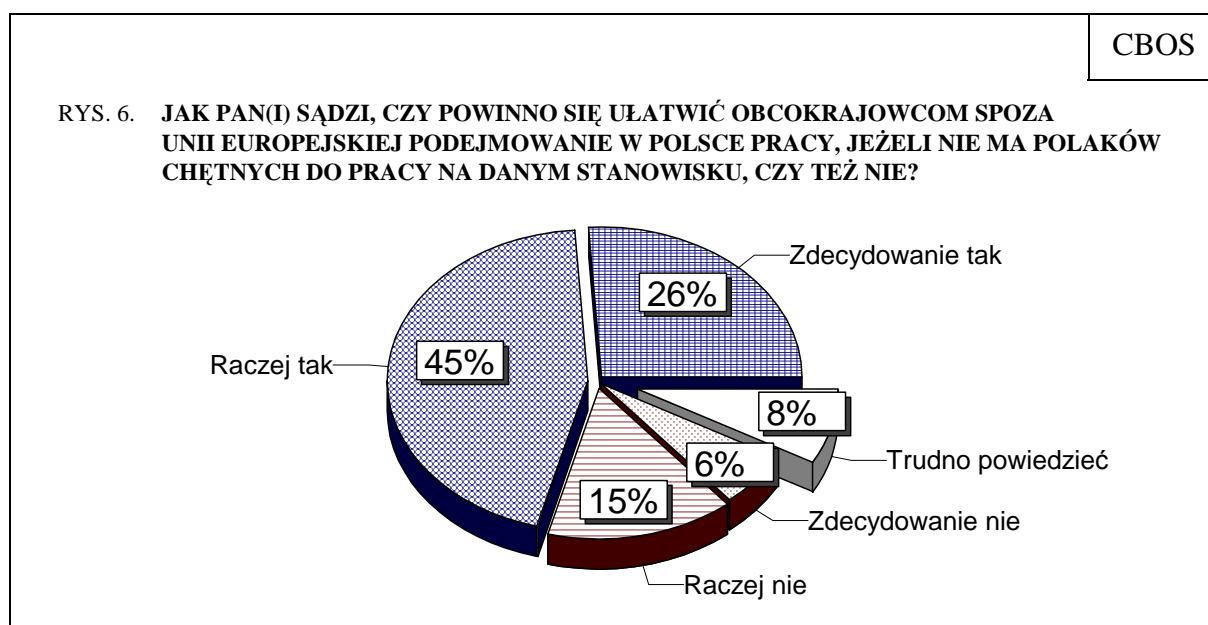
Blisko połowa Polaków dostrzega korzyści z tego tytułu dla gospodarki kraju, przy jednej trzeciej dopatrującej się zagrożeń. Im lepiej badani są wykształceni, tym częściej dostrzegają korzyści gospodarcze.

Tylko niespełna jedna czwarta ankietowanych sądzi, że na napływie pracowników z zagranicy zyska ogół pracujących, natomiast większość obawia się, że pracujący Polacy mogą na tym stracić. Szczególnie często obawy wyrażają najmłodszy badani.

Osoby zatrudniające obcokrajowców odnoszą z tego tytułu korzyści – tak uważa zdecydowana większość respondentów. Jedynie co dziewiąty jest przeciwnego zdania.

Zdecydowana większość ankietowanych (71%) nie ma wątpliwości, że jeżeli brak jest Polaków chętnych do pracy na danym stanowisku, to należy zatrudnić cudzoziemców. Odmiennego zdania jest co piąty respondent.

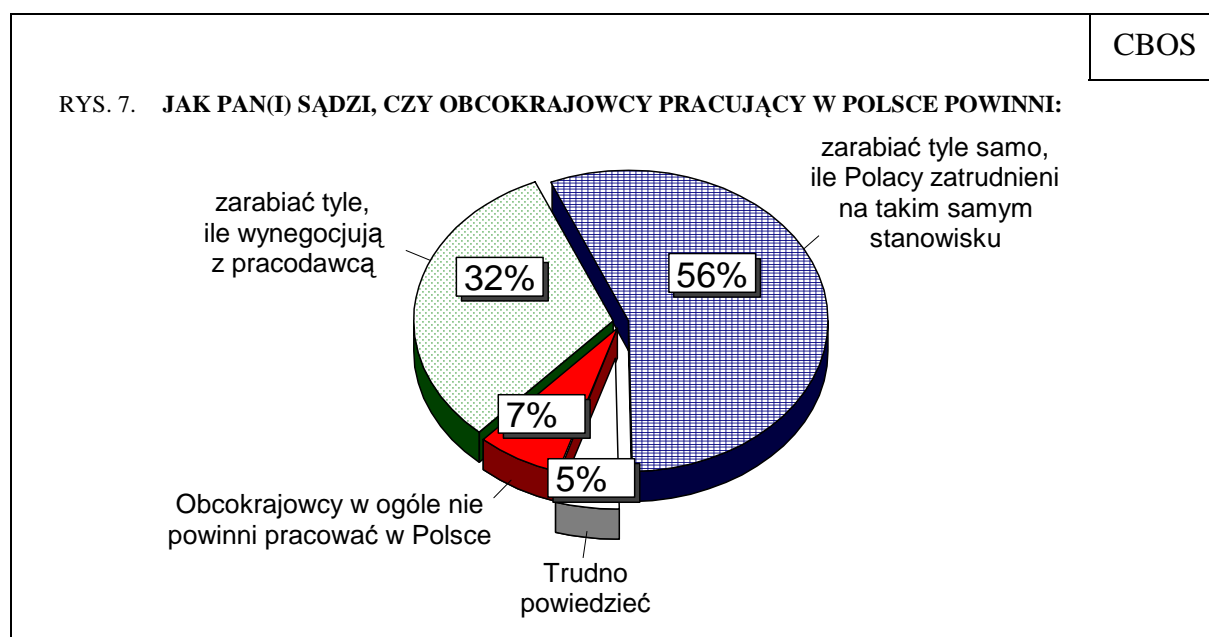
Pracownicy zakładów, w których nie udało się zwiększyć zatrudnienia ze względu na brak wykwalifikowanych pracowników, częściej niż pozostali opowiadają się za umożliwieniem cudzoziemcom pracy w Polsce, jeżeli brakuje polskich pracowników. Trzeba jednak podkreślić, że zgoda na takie rozwiązanie jest niemal powszechna także wśród osób, które nie zetknęły się bezpośrednio z tym problemem.

Tabela 6

Czy powinno się ułatwić obcokrajowcom spoza Unii Europejskiej podejmowanie w Polsce pracy, jeżeli nie ma Polaków chętnych do pracy na danym stanowisku, czy też nie?	Odpowiedzi	
	osób pracujących w zakładach cierpiących na brak wykwalifikowanych pracowników	pozostałych respondentów
	w procentach	
Tak	85	70
Nie	13	22
Trudno powiedzieć	2	8

Jednym z powodów, dla którego organizacje pracownicze sprzeciwiają się przyjmowaniu do pracy cudzoziemców, jest obawa przed możliwością stosowania przez nich „dumpingu płacowego” na rynku pracy. Miałby on polegać na podejmowaniu pracy za niższe wynagrodzenie niż oferowane Polakom. Sytuacja taka byłaby korzystna dla pracodawców, ale niekorzystna dla pracowników, byłiby bowiem wypychani z rynku pracy.

Większość badanych sądzi, że obcokrajowcy pracujący w Polsce powinni dostawać tyle samo pieniędzy, ile otrzymują Polacy zatrudnieni na analogicznych stanowiskach. Co trzeci respondent jest za uwolnieniem stawek – uważa, że cudzoziemcy powinni zarabiać tyle, ile wynegocjują. Przeważają więc osoby opowiadające się za przyjęciem rozwiązań uniemożliwiających zarówno „dumping płacowy”, jak i uprzywilejowanie cudzoziemców pod względem zarobków. Najmłodszy respondent, a więc grupa o niezbyt korzystnej pozycji na rynku pracy, szczególnie często oczekują zrównania sytuacji pracowników zagranicznych i polskich.

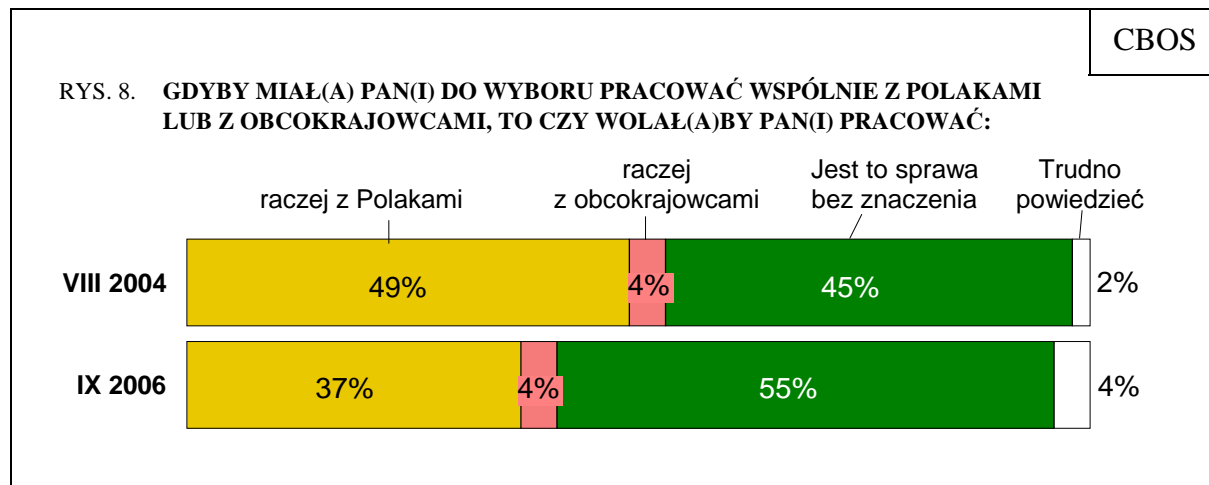

Respondenci z zakładów pracy niemogących zwiększyć zatrudnienia ze względu na brak wykwalifikowanych pracowników nieznacznie częściej niż pozostali są zdania, że wszyscy pracownicy zatrudnieni na danym stanowisku powinni zarabiać tyle samo.

Tabela 7

Jak Pan(i) sądzi, czy obcokrajowcy pracujący w Polsce powinni:	Odpowiedzi	
	osób pracujących w zakładach cierpiących na brak wykwalifikowanych pracowników	pozostałych respondentów
	w procentach	
- zarabiać tyle samo, ile Polacy zatrudnieni na takim samym stanowisku	61	55
- zarabiać tyle, ile wynegocjują z pracodawcą	36	32
Obcokrajowcy w ogóle nie powinni pracować w Polsce	2	8
Trudno powiedzieć	1	5

Dla ponad połowy respondentów nie ma większego znaczenia, czy w pracy mają kontakt z Polakami czy z obcokrajowcami. Ponad jedna trzecia badanych preferuje współpracowników z Polski, a tylko nieliczni woleliby pracować z cudzoziemcami.

Pytanie to stawiało respondentów w sytuacji hipotetycznej: odpowiadali zarówno pracujący, jak i bierni zawodowo. Pracownicy najemni znacznie częściej niż niepracujący twierdzą, że narodowość kolegów nie ma dla nich znaczenia.

Tabela 8

Gdyby miał(a) Pan(i) do wyboru pracować wspólnie z Polakami lub z obcokrajowcami, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować:	Odpowiedzi	
	ogółu respondentów	pracowników najemnych
	w procentach	
- raczej z Polakami	37	29
- raczej z obcokrajowcami	4	3
Jest to sprawa bez znaczenia	55	66
Trudno powiedzieć	4	2

Dla osób lepiej wykształconych narodowość koleżanek i kolegów z pracy ma mniejsze znaczenie niż dla gorzej wyedukowanych. Chęć pracowania raczej z Polakami wyrażają najczęściej respondenci z wykształceniem podstawowym.

W grupach zawodowych pracę z polskimi współpracownikami najczęściej preferują rolnicy, najrzadziej zaś – kadra kierownicza i inteligencja.

Znajomość z pracującym w Polsce obcokrajowcem sprawia, że narodowość współpracowników przestaje mieć znaczenie. Zdecydowana większość respondentów z tej grupy nie przywiązuje wagi do tego, czy koledzy i koleżanki z pracy będą Polakami czy obcokrajowcami. Wśród pozostałych pogląd ten również przeważa, lecz mniej zdecydowanie.

Tabela 9

Gdyby miał(a) Pan(i) do wyboru pracować wspólnie z Polakami lub z obcokrajowcami, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować	Odpowiedzi osób	
	znających obcokrajowca pracującego w Polsce	nieznających obcokrajowca pracującego w Polsce
	w procentach	
- raczej z Polakami	27	40
- raczej z obcokrajowcami	5	4
Jest to sprawa bez znaczenia	67	51
Trudno powiedzieć	1	5

Akceptacja cudzoziemców na krajowym rynku pracy systematycznie się zwiększa. Pracownicy najemni skłonni są z nimi pracować, a zdecydowana większość badanych jest zdania, że należy ich zatrudnić, jeśli nie ma Polaków chcących pracować na danym stanowisku. Przyczyną tej stosunkowo dużej otwartości są zapewne duże braki kadrowe w polskich zakładach pracy.

Jednocześnie Polacy sprzeciwiają się uwolnieniu rynku pracy. Chcą, aby zakłady zatrudniające cudzoziemców płaciły im tyle, ile płacą Polakom. Tego rodzaju rozwiązanie pozwoliłoby uniknąć „dumpingu płacowego”, czyli obniżenia oczekiwań płacowych w celu uzyskania zatrudnienia, a także nadmiernego uprzywilejowania pracowników z zagranicy. Świadomość wysokiego bezrobocia z jednej strony, a wiedza o doświadczeniach polskich emigrantów ekonomicznych w Wielkiej Brytanii i innych krajach europejskich z drugiej strony wpłynęły zapewne na stosunkowo wysokie poparcie dla równego traktowania pracowników.

Opracował
Michał WENZEL

A N E K S

Tabela 1. W ostatnich latach w Polsce mieszka coraz więcej obcokrajowców, osób nieposiadających obywatelstwa polskiego. Czasem przyjeżdżają oni, żeby pracować; inni zakładają przedsiębiorstwa. Polki i Polacy wchodzą w związki małżeńskie z obcokrajowcami. Czy zna Pan(i) osobiście jakiegoś cudzoziemca mieszkającego w Polsce?
(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	27	72	2	937
Płeć				
Mężczyźni	32	66	1	447
Kobiety	21	77	2	490
Wiek				
18-24 lat	40	60	1	136
25-34	34	64	2	172
35-44	30	68	2	131
45-54	28	71	1	195
55-64	14	85	1	131
65 lat i więcej	14	84	3	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	21	77	2	349
Miasto do 20 tys.	27	73	0	126
20-100 tys.	28	70	2	188
101-500 tys.	28	69	3	168
501 tys. i więcej mieszk.	38	62	0	105
Wykształcenie				
Podstawowe	12	87	2	272
Zasadnicze zawodowe	22	76	2	241
Średnie	35	63	1	325
Wyższe	49	51	0	99
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	46	54	0	59
Prac.umysł.niż.szczebła	45	55	0	80
Pracownicy fiz.- umysł.	19	79	2	61
Robotnicy wykwalifikowani	29	70	1	90
Robotnicy niewykwalifik.	13	85	2	57
Rolnicy	23	72	5	50
Pracujący na własny rach.	57	43	0	28
Bierni zawodowo				
Renciści	16	82	2	76
Emeryci	17	81	2	215
Uczniowie i studenci	37	60	2	62
Bezrobotni	28	70	2	110
Gospodynie domowe i inni	18	80	2	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	32	68	0	113
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	31	69	0	77
sekt. pryw. poza rolnict.	35	64	1	182
prywatnym gosp. rolnym	22	76	3	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	21	79	0	93
301-500	23	76	1	127
501-900	23	76	1	215
901-1200	36	63	1	89
Powyżej 1200 zł	43	55	2	78
Ocena własnych war. mater.				
Złe	19	81	1	229
Średnie	26	72	2	431
Dobre	34	64	2	276
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	31	69	0	52
Raz w tygodniu	21	77	2	486
1-2 razy w miesiącu	31	66	3	149
Kilka razy w roku	36	63	1	171
W ogóle nie uczestniczy	26	73	2	79
Poglądy polityczne				
Lewica	32	65	3	122
Centrum	27	72	1	296
Prawica	29	70	1	257
Trudno powiedzieć	22	77	2	261

Tabela 2. Jak Pan(i) sądzi, czy cudzoziemcom powinno się pozwolić na podjęcie pracy w Polsce? 1 - Tak, powinno się im pozwolić na podjęcie każdej pracy; 2 - Tak, ale jedynie niektórych rodzajów prac; 3 - W ogóle nie powinno się im pozwalać pracować w Polsce

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	34	47	13	6	937
Płeć					
Mężczyźni	34	49	14	4	447
Kobiety	33	46	12	9	490
Wiek					
18-24 lat	37	47	10	6	136
25-34	37	51	9	3	172
35-44	35	51	10	4	131
45-54	39	42	14	4	195
55-64	25	51	16	8	131
65 lat i więcej	27	42	18	13	172
Miejsce zamieszkania					
Wieś	26	50	16	8	349
Miasto do 20 tys.	32	51	12	5	126
20-100 tys.	43	41	12	4	188
101-500 tys.	31	50	10	8	168
501 tys.i więcej mieszk.	49	40	7	4	105
Wykształcenie					
Podstawowe	23	45	20	12	272
Zasadnicze zawodowe	33	48	15	4	241
Średnie	37	50	8	5	325
Wyższe	54	40	4	2	99
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	47	49	3	1	59
Prac.umysł.niż.szczebla	45	41	7	7	80
Pracownicy fiz.- umysł.	42	48	7	3	61
Robotnicy wykwalifikowani	37	55	7	1	90
Robotnicy niewykwalifik.	27	48	19	6	57
Rolnicy	29	56	12	4	50
Pracujący na własny rach.	52	38	10	0	28
Bierni zawodowo					
Renciści	21	45	19	15	76
Emeryci	28	46	20	7	215
Uczniowie i studenci	41	45	5	9	62
Bezrobotni	30	46	18	6	110
Gospodynie domowe i inni	30	49	7	14	51
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	37	50	7	6	113
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	36	51	12	1	77
sekt. pryw. poza rolnict.	45	46	7	2	182
prywatnym gosp. rolnym	30	53	12	5	49
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	29	44	21	6	93
301-500	34	45	9	11	127
501-900	35	47	13	5	215
901-1200	43	44	10	3	89
Powyżej 1200 zł	35	47	16	2	78
Ocena własnych war. mater.					
Złe	28	45	17	10	229
Średnie	32	49	13	6	431
Dobre	40	46	9	5	276
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	31	39	19	11	52
Raz w tygodniu	30	50	14	6	486
1-2 razy w miesiącu	35	47	11	7	149
Kilka razy w roku	44	45	9	2	171
W ogóle nie uczestniczy	36	40	14	10	79
Poglądy polityczne					
Lewica	33	50	11	6	122
Centrum	38	48	9	5	296
Prawica	39	47	11	3	257
Trudno powiedzieć	24	45	19	11	261

Tabela 3. Czy, Pana(i) zdaniem, praca obcokrajowców spoza Unii Europejskiej w Polsce jest dla Pana(i) **osobiście** korzystna czy też niekorzystna?

(%)

	Korzystna	Niekorzystna	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	23	34	43	937
Płeć				
Mężczyźni	25	39	36	447
Kobiety	21	30	49	490
Wiek				
18-24 lat	24	56	20	136
25-34	25	30	45	172
35-44	25	36	40	131
45-54	26	36	38	195
55-64	17	30	53	131
65 lat i więcej	19	23	58	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	22	36	42	349
Miasto do 20 tys.	17	35	48	126
20-100 tys.	23	35	42	188
101-500 tys.	24	31	44	168
501 tys. i więcej mieszk.	28	35	36	105
Wykształcenie				
Podstawowe	15	34	51	272
Zasadnicze zawodowe	27	35	38	241
Średnie	24	39	36	325
Wyższe	29	18	53	99
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	41	17	42	59
Prac. umysł. niż. szczebla	23	29	48	80
Pracownicy fiz.- umysł.	22	42	35	61
Robotnicy wykwalifikowani	30	39	31	90
Robotnicy niewykwalifik.	20	49	31	57
Rolnicy	29	33	38	50
Pracujący na własny rach.	27	35	38	28
Bierni zawodowo				
Renciści	18	32	50	76
Emeryci	16	24	59	215
Uczniowie i studenci	31	43	26	62
Bezrobotni	19	50	31	110
Gospodynie domowe i inni	17	33	50	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	28	32	40	113
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	32	30	38	77
sekt. pryw. poza rolnict.	25	37	37	182
prywatnym gosp. rolnym	29	32	39	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	18	42	40	93
301-500	19	42	39	127
501-900	24	35	40	215
901-1200	32	22	46	89
Powyżej 1200 zł	30	29	41	78
Ocena własnych war. mater.				
Złe	18	37	45	229
Średnie	21	35	45	431
Dobre	29	32	39	276
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	19	34	48	52
Raz w tygodniu	23	32	45	486
1-2 razy w miesiącu	24	34	41	149
Kilka razy w roku	24	40	36	171
W ogóle nie uczestniczy	20	40	40	79
Poglądy polityczne				
Lewica	25	36	39	122
Centrum	25	35	41	296
Prawica	26	32	42	257
Trudno powiedzieć	17	36	48	261

Tabela 4. Czy, Pana(i) zdaniem, praca obcokrajowców spoza Unii Europejskiej w Polsce jest dla **polskiej gospodarki** korzystna czy też niekorzystna?

(%)

	Korzystna	Nie-korzystna	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	45	34	21	937
Płeć				
Mężczyźni	49	35	17	447
Kobiety	42	33	25	490
Wiek				
18-24 lat	42	44	14	136
25-34	49	30	21	172
35-44	44	34	22	131
45-54	51	35	14	195
55-64	44	32	24	131
65 lat i więcej	40	29	31	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	39	38	23	349
Miasto do 20 tys.	39	33	28	126
20-100 tys.	50	33	17	188
101-500 tys.	51	28	20	168
501 tys. i więcej mieszk.	56	30	14	105
Wykształcenie				
Podstawowe	35	35	30	272
Zasadnicze zawodowe	47	32	21	241
Średnie	48	37	15	325
Wyższe	62	24	15	99
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	59	27	15	59
Prac. umysł. niż. szczebla	59	30	11	80
Pracownicy fiz. - umysł.	51	36	13	61
Robotnicy wykwalifikowani	53	31	16	90
Robotnicy niewykwalifik.	38	52	10	57
Rolnicy	45	35	21	50
Pracujący na własny rach.	65	21	14	28
Bierni zawodowo				
Renciści	37	33	30	76
Emeryci	41	32	27	215
Uczniowie i studenci	44	34	21	62
Bezrobotni	34	37	29	110
Gospodynie domowe i inni	42	32	26	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	49	37	14	113
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	58	35	7	77
sekt. pryw. poza rolnict.	54	30	16	182
prywatnym gosp. rolnym	48	34	18	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	33	44	23	93
301-500	45	35	21	127
501-900	49	34	17	215
901-1200	59	24	17	89
Powyżej 1200 zł	48	33	19	78
Ocena własnych war. mater.				
Złe	37	37	26	229
Średnie	47	33	21	431
Dobre	50	32	18	276
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	38	37	25	52
Raz w tygodniu	44	34	22	486
1-2 razy w miesiącu	49	33	18	149
Kilka razy w roku	46	31	23	171
W ogóle nie uczestniczy	49	34	17	79
Poglądy polityczne				
Lewica	53	33	14	122
Centrum	48	34	18	296
Prawica	51	33	15	257
Trudno powiedzieć	32	34	34	261

Tabela 5. Jak Pan(i) sądzi, czy powinno się ułatwić obcokrajowcom spoza Unii Europejskiej podejmowanie w Polsce pracy, jeżeli nie ma Polaków chętnych do pracy na danym stanowisku, czy też nie? (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	71	21	8	937
Płeć				
Mężczyźni	73	21	6	447
Kobiety	70	21	9	490
Wiek				
18-24 lat	83	13	4	136
25-34	75	16	9	172
35-44	80	13	7	131
45-54	69	26	5	195
55-64	63	27	10	131
65 lat i więcej	63	26	12	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	67	24	9	349
Miasto do 20 tys.	68	23	8	126
20-100 tys.	77	15	8	188
101-500 tys.	76	16	8	168
501 tys. i więcej mieszk.	75	24	1	105
Wykształcenie				
Podstawowe	61	26	13	272
Zasadnicze zawodowe	72	22	6	241
Średnie	78	17	5	325
Wyższe	80	14	5	99
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	80	12	8	59
Prac. umysł. niż. szczebla	81	16	3	80
Pracownicy fiz. - umysł.	78	14	8	61
Robotnicy wykwalifikowani	78	16	6	90
Robotnicy niewykwalifik.	74	20	6	57
Rolnicy	66	29	5	50
Pracujący na własny rach.	83	13	4	28
Bierni zawodowo				
Renciści	61	25	14	76
Emeryci	64	28	9	215
Uczniowie i studenci	81	16	3	62
Bezrobotni	68	22	10	110
Gospodynie domowe i inni	70	19	11	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	76	15	8	113
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	74	23	3	77
sekt. pryw. poza rolnict.	82	13	5	182
prywatnym gosp. rolnym	69	26	5	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	57	30	13	93
301-500	71	21	8	127
501-900	77	19	4	215
901-1200	76	18	7	89
Powyżej 1200 zł	74	23	3	78
Ocena własnych war. mater.				
Złe	59	28	13	229
Średnie	73	20	7	431
Dobre	79	16	4	276
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	70	18	11	52
Raz w tygodniu	71	21	8	486
1-2 razy w miesiącu	67	23	9	149
Kilka razy w roku	76	21	4	171
W ogóle nie uczestniczy	77	15	8	79
Poglądy polityczne				
Lewica	74	23	3	122
Centrum	78	18	4	296
Prawica	78	18	4	257
Trudno powiedzieć	57	26	17	261

Tabela 6. Jak Pan(i) sądzi, czy obcokrajowcy pracujący w Polsce powinni: 1 - zarabiać tyle samo, ile Polacy zatrudnieni na takim samym stanowisku; 2 - zarabiać tyle, ile wynegocjują z pracodawcą; 3 - Obcokrajowcy w ogóle nie powinni pracować w Polsce

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	56	32	7	5	937
Płeć					
Mężczyźni	53	36	8	3	447
Kobiety	58	29	6	6	490
Wiek					
18-24 lat	74	19	4	3	136
25-34	59	34	4	3	172
35-44	50	41	7	2	131
45-54	54	33	8	5	195
55-64	53	32	10	5	131
65 lat i więcej	46	35	11	8	172
Miejsce zamieszkania					
Wieś	51	33	11	6	349
Miasto do 20 tys.	59	30	4	6	126
20-100 tys.	63	28	7	2	188
101-500 tys.	57	33	4	7	168
501 tys.i więcej mieszk.	53	42	5	0	105
Wykształcenie					
Podstawowe	48	30	14	9	272
Zasadnicze zawodowe	59	30	7	4	241
Średnie	60	34	4	3	325
Wyższe	56	40	3	1	99
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	65	32	2	1	59
Prac.umysł.niż.szczebla	55	38	4	3	80
Pracownicy fiz.- umysł.	65	31	2	2	61
Robotnicy wykwalifikowani	59	37	2	2	90
Robotnicy niewykwalifik.	56	30	11	3	57
Rolnicy	43	43	7	6	50
Pracujący na własny rach.	51	38	7	4	28
Bierni zawodowo					
Renciści	41	31	13	14	76
Emeryci	50	35	11	4	215
Uczniowie i studenci	69	22	5	4	62
Bezrobotni	60	26	10	4	110
Gospodynie domowe i inni	64	25	2	10	51
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	58	33	5	4	113
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	54	42	4	0	77
sekt. pryw. poza rolnict.	61	33	3	3	182
prywatnym gosp. rolnym	48	40	8	5	49
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	58	24	10	8	93
301-500	54	37	5	4	127
501-900	59	32	6	3	215
901-1200	51	37	7	4	89
Powyżej 1200 zł	53	40	7	0	78
Ocena własnych war. mater.					
Złe	53	26	12	9	229
Średnie	54	35	8	4	431
Dobre	61	34	3	2	276
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	46	32	10	12	52
Raz w tygodniu	51	36	7	5	486
1-2 razy w miesiącu	55	34	7	4	149
Kilka razy w roku	66	27	6	2	171
W ogóle nie uczestniczy	68	18	11	3	79
Poglądy polityczne					
Lewica	57	31	11	0	122
Centrum	58	34	4	4	296
Prawica	55	36	6	2	257
Trudno powiedzieć	53	28	10	10	261

Tabela 7. Gdyby miał(a) Pan(i) do wyboru pracować wspólnie z Polakami lub z obcokrajowcami, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować:
1 - raczej z Polakami; 2 - raczej z obcokrajowcami;
3 - Jest to sprawa bez znaczenia

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	37	4	55	4	937
Płeć					
Mężczyźni	34	3	59	3	447
Kobiety	40	5	50	5	490
Wiek					
18-24 lat	30	6	61	3	136
25-34	28	4	65	3	172
35-44	32	6	61	1	131
45-54	40	2	55	3	195
55-64	43	3	48	6	131
65 lat i więcej	50	4	38	8	172
Miejsce zamieszkania					
Wieś	44	4	47	5	349
Miasto do 20 tys.	35	5	58	2	126
20-100 tys.	32	4	63	1	188
101-500 tys.	33	2	58	7	168
501 tys.i więcej mieszk.	36	6	56	2	105
Wykształcenie					
Podstawowe	48	4	40	7	272
Zasadnicze zawodowe	39	4	54	3	241
Średnie	34	5	59	3	325
Wyższe	16	3	81	1	99
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	15	2	84	0	59
Prac.umysł.niż.szczebla	36	3	59	2	80
Pracownicy fiz.- umysł.	26	5	69	0	61
Robotnicy wykwalifikowani	30	3	65	2	90
Robotnicy niewykwalifik.	39	1	57	2	57
Rolnicy	58	10	26	6	50
Pracujący na własny rach.	34	3	63	0	28
Bierni zawodowo					
Renciści	49	3	37	11	76
Emeryci	48	5	43	4	215
Uczniowie i studenci	29	11	57	4	62
Bezrobotni	32	3	62	4	110
Gospodynie domowe i inni	34	2	56	8	51
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	28	3	67	2	113
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	27	0	70	2	77
sekt. pryw. poza rolnict.	30	4	65	0	182
prywatnym gosp. rolnym	52	9	30	9	49
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	33	9	55	3	93
301-500	36	3	55	6	127
501-900	36	4	56	4	215
901-1200	34	4	61	1	89
Powyżej 1200 zł	38	5	56	1	78
Ocena własnych war. mater.					
Złe	40	5	50	5	229
Średnie	38	3	54	4	431
Dobre	34	5	58	3	276
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	50	4	42	4	52
Raz w tygodniu	42	2	52	4	486
1-2 razy w miesiącu	32	6	58	4	149
Kilka razy w roku	28	5	65	2	171
W ogóle nie uczestniczy	32	8	54	6	79
Poglądy polityczne					
Lewica	40	6	54	0	122
Centrum	31	3	62	4	296
Prawica	41	5	52	2	257
Trudno powiedzieć	40	3	49	8	261